

Z. Kościelne, folw. i osada nad rz. Brok, pow. ostrowski, gm. i par. Zaręby, leży pomiędzy Ostrowem, Czyżewem i Małkinią, odl. 11 w. od Ostrowa, posiada kościół par. murowany, kościół poklasztorny, synagogę, sąd gminny okr. II, szkołę początkową, urząd gminny, 7 wiatraków, 70 dm., 968 mk. W r. 1827 było 31 dm., 393 mk. W r. 1874 fol. Z. Kościelne z osadą Z. Kościelne rozl. mr. 791: gr. or. i ogr. mr. 390, łąk mr. 60, past. mr. 60, lasu mr. 270, wody mr. 1, nieuż. mr. 10; bud. mur. 5, drew. 5, las nieurządzony, pokłady torfu i wapna. Osada Z. Kościelne os. 68, mr. 14; wś Niemiry os. 15, mr. 77. Podobno pierwotnie wieś zwała się Z. Borkowo, dopiero po założeniu tu parafii i kościoła (w XV w.?) przybrała nazwę Z. Kościelne. Parafią pierwotnie erygowano r. 1521. W r. 1578 we wsi Z. *ecclesiastica* płacą Joachim i Ambroży Kutylowscy od $9\frac{3}{4}$ łan. Cała parafia składa się ze wsi drobnej szlachty. Jako położone dość daleko od miast, w centrum obszaru zaludnionego przez drobną szlachtę, Z. stanęła się targowiskiem i przybierała charakter miasteczka. W. 1765 Szymon Zaremba, sędzia ziemski sieradzki, wznosił tu kościół i klasztor reformatów, który istniał

do r. 1864. Przedmieściem tego targowiska jest wieś Brewki Zakościelne i Poświętne. Ob. *Brewki*. Z. par., dek. ostrowski (dawniej andrzejowski), 1636 dusz. Z. Kościelne gmina, ma obszaru 9425 mr. i 6161 mk. Śród zapisanych do ksiąg stałej ludności jest 2 praw., 12 prot. i 1959 żydów. W gminie są 2 kopalnie wapna. W skład gm. wchodzi: Brewki-Poświętne, B.-Zakościelne, Gąsiorowo, Grabowo, Janczewo-Sukmanki, Kietlańka, Kępiste-Borowe, Niemiry, Obiecana, Piętkowo-Wielkie, P.-Wymiarowo, Podgórze-Gózdzy, Pułazie, Rawy-Gańkowo, Rostki-Dadźbogi, R.-Wielkie, Skłody-Piotrowice, Skłody-Stach, S.-Średnie, Świerze-Kończany, Ś.-Zielenie, Uścianek Wielki, Zakrzewo-Kopiejki, Z.-Słomy, Z. Wielkie, Zareby Leśne, Zawisty Dziki, Z. Nadbużne. 8.) **Z** *Leśne*, wś, pow. ostrowski, gm. i par. Zareby Kościelne. Stanowiła zapewne kiedyś jedną całość ze Z. Kościelnymi, ma 12 dm., 73 mk. Mieszka tu drobna szlachta. W r. 1827 było 12 dm, 91 mk. W r. 1578 drobni posiadacze mają tu 6¹/₄ łanu. W r. 1712 należały do Wawrzeńca Boguckiego.